

І. М. Сисоєва,

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки обліку та оподаткування, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0567-1658>*

Н. М. Головай,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, страхування та банківської справи, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9597-0963>*

О. І. Гриник,

*викладач кафедри економіки, обліку та оподаткування, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2270-233X>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.26

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ: ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

I. Sysoieva,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University

N. Golovai,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Insurance and Banking, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University

O. Hrynyk,

Lecturer of the Department of Economics, Accounting and Taxation, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University

PUBLIC CONTROL AS A FORM OF SOCIAL AUDIT: FEATURES OF IMPLEMENTATION AND PROSPECTS FOR FURTHER DEVELOPMENT

У статті досліджено роль громадського контролю як ефективного інструменту соціального аудиту. Проведено аналіз основних методів та механізмів його реалізації, зокрема участь громадськості в оцінці діяльності органів влади, підприємств та організацій. У статті також окреслено ключові виклики, що постають перед його впровадженням, та перспективи подальшого розвитку цієї форми соціального аудиту у контексті підвищення прозорості та відповідальності владних структур і бізнесу. Доведено, що SWOT-аналіз громадського контролю порівняно з іншими методами має як переваги, так і недоліки. До основних переваг належить його простота і можливість застосування за умов мінімальних витрат. Цей підхід також сприяє впорядкуванню інформації про зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на процеси стратегічного планування. Одним із важливих аспектів є здатність ідентифікувати конкурентні переваги підприємства, а також формувати стратегічні пріоритети. SWOT-аналіз дозволяє проводити регулярну оцінку ринкових умов та ресурсного потенціалу підприємства.

The article considers the role of public control as an effective tool of social audit. An analysis of the main methods and mechanisms of its implementation was carried out, in particular, public participation in the evaluation of the activities of authorities, enterprises and organizations. The article also outlines the key challenges facing its implementation and the prospects for further development of this form of social audit in the context of increased transparency and accountability of government structures and business. It has been proven that the SWOT—analysis of public control has both advantages and disadvantages compared to other methods. The main advantages include its simplicity and the possibility of application under the conditions of minimal costs. This approach also contributes to organizing information about external and internal factors affecting strategic planning processes. One of the important aspects is the ability to identify the competitive advantages of the enterprise, as well as to form strategic priorities. SWOT analysis allows for regular assessment of market conditions and resource potential of the enterprise. It has been confirmed that the involvement of stakeholders at all stages of social assessment allows not only to collect their views and assessments about the project, but also to evaluate the effectiveness of implemented government measures and develop additional strategies to minimize potential risks. In a society undergoing transformation, social assessment is an important tool for the successful implementation of reforms that take into account diverse perspectives and approaches. Public control is an important problem that requires effective legal regulation in modern Ukraine. This concept covers various aspects of social life that affect the political, legal and scientific spheres. Experts emphasize that control by citizens is not limited to monitoring the activities of state institutions, but involves the active participation of the public in the process of policy formation and implementation, protection of human rights, solving environmental issues and other socially important problems.

*Ключові слова: громадський контроль, соціальний аудит, контроль, громади.
Key words: public control, social audit, control, communities.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Громадський контроль є критичною проблемою, що потребує належної правової регуляції в сучасній Україні. Це поняття охоплює різні аспекти суспільного життя, які впливають на політичну, правову та наукову сфери. Експерти вказують, що контроль громадськості не обмежується лише моніторингом роботи державних органів, а включає активну участь населення у формуванні та реалізації політики, забезпеченні дотримання прав людини, вирішенні екологічних та інших важливих соціальних питань. Відсутність чіткої правової бази для громадського контролю може призводити до непослідовних або неефективних дій як державних установ, так і громадських організацій. Саме тому важливо дослідити це питання з метою розробки чітких регуляторних норм. Наукові дослідження можуть визначити основні елементи громадського контролю, його ключові харак-

теристики та правову основу, що сприятиме покращенню взаємодії між державою та громадськістю, забезпечуючи відкритість, прозорість і відповідальність у сфері державного управління.

Визначення поняття "громадський контроль" є важливим етапом для розвитку правової системи країни. Учені вже зробили значний внесок у дослідження цього питання, однак поки що не існує єдиного підходу до його правового оформлення. Ваша стаття має на меті сформулювати авторське бачення цього терміна та визначити його ключові правові ознаки, що є важливим кроком для подальшого розвитку юридичної науки. Це дозволить вдосконалити механізми громадського контролю та підвищити його ефективність у взаємодії між державними інституціями та суспільством.

Кожна компанія має власні сильні та слабкі сторони на ринку. Для їх виявлення ефективно використовується SWOT-аналіз, що допомагає підприємствам оцінювати свої переваги, недоліки, можливості та загрози. Зазвичай аналіз починається з визначен-

Рис. 1. Swot-аналіз фактичних перевірок

Джерело: узагальнено на основі джерела [6—7;10].

ня потенційних загроз та можливостей, а також тих аспектів, які вимагають уваги з боку компанії. Важливо оцінювати можливості з огляду на їх потенціал та ризики. SWOT-аналіз не є простим переліком сильних та слабких сторін компанії, оскільки занадто багато деталей може відвернути увагу від головних аспектів. Цей інструмент дозволяє підприємству сфокусуватися на основних факторах успіху або невдачі.

SWOT-аналіз також допомагає узагальнювати інформацію про стан компанії на ринку та сприяє виявленню потенційних можливостей для розвитку та загроз. Аналіз включає три етапи: виявлення сильних та слабких сторін, оцінка можливостей і загроз, а також пошук шляхів впливу на ці аспекти. Цей інструмент використовується для стратегічного планування в економічній та соціальній сфері, зокрема при оцінці ефективності використання бюджетних коштів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Багато авторів присвячували свої дослідження питанню застосування SWOT-аналізу для вибору стратегії. Зокрема, К. Ендрюс першим запровадив термін "SWOT" у 1963 році, а професор Хайнц Вайхріх розробив концепцію SWOT-матриці для систематичного аналізу. Амітай Етціоні (Amiṭai Etzion) є засновником мережі громад, що відрізняються своєю неприбутковістю та функцією сприяння моральним, соціальним і політичним поліпшенням суспільства [9]. Українські дослідники, такі як З. Є. Шершньова, Л. В. Балабанова [1] та інші [2; 3; 4; 5; 8], також розглядали цей інструмент як основу для розробки маркетингових стратегій. Однак, особливості соціального аудиту не були достатньо вивчені.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в узагальненні інформації про громадський контроль як складову соціального аудиту та здійсненні SWOT-аналізу його різновидів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для ефективного SWOT-аналізу соціального аудиту необхідно ретельно визначити внутрішні (сильні та слабкі сторони) та зовнішні фактори (можливості та загрози), оцінити їхню важливість і співставити між собою. Компоненти виглядають так:

Сильні сторони — це внутрішні можливості або ресурси організації, що надають їй конкурентні переваги.

Слабкі сторони — це внутрішні фактори, що заважають ефективності діяльності.

Можливості — зовнішні чинники, що можуть сприяти досягненню цілей.

Загрози — зовнішні обставини, що можуть перешкоджати виконанню планів.

SWOT-аналіз дозволяє стратегічно визначити напрямки розвитку організації шляхом оцінки сильних і слабких сторін у взаємодії з можливостями та загрозами, відображеними в матриці SWOT [1;3].

Соціальний аудит, як метод контролю, має різні форми залежно від застосовуваних методів. Основні риси соціального аудиту:

— використання дослідницьких методів для аналізу думки стейкхолдерів;

— залучення громадськості до проведення аудиту;

— інформаційні кампанії та моніторинг процесів.

Соціальний аудит може доповнювати інші форми контролю, такі як фінансовий аудит або державна звітність. Він дозволяє виявляти питання, що залиша-

Рис. 2. Swot-аналіз оцінювання послуг громадою

Джерело: узагальнено на основі джерела [10].

ються поза увагою інших методів оцінки, і є універсальним інструментом, який можна адаптувати під різні ситуації.

Соціальний аудит особливо корисний у таких сферах:

- реалізація політики містобудування та інфраструктури;
- соціальне забезпечення та перевірка ефективності програм;
- контроль за витрачанням бюджетних коштів;
- антикорупційні заходи, коли витрати можна легко перевірити фактично.

Фактичні перевірки, як частина соціального аудиту, фокусуються на реальній відповідності документів та фактичного стану справ (Рис. 1).

Фактична перевірка може включати:

- візити на місця для перевірки наявності об'єктів (наприклад, перевірка, чи збудована нова школа відповідно до звіту органів місцевого самоврядування);
- візити на місця для перевірки матеріально-технічного забезпечення медичних, освітніх установ та інших закладів;
- перевірку наявності або відсутності інформації на відповідних веб-сайтах (наприклад, перевірка наявності звітів органів державної влади, що повинні бути опубліковані).

Виїзні перевірки підвищують точність контролю соціальних аудитів, дозволяючи виявити будь-які фальсифікації, перебільшення або неточності в інформації. Волонтери можуть проводити польові спостереження для перевірки достовірності наданих даних. Основні

учасники фактичних перевірок включають менеджерів, логістів, волонтерів, осіб, відповідальних за обробку даних, а також комунікацію.

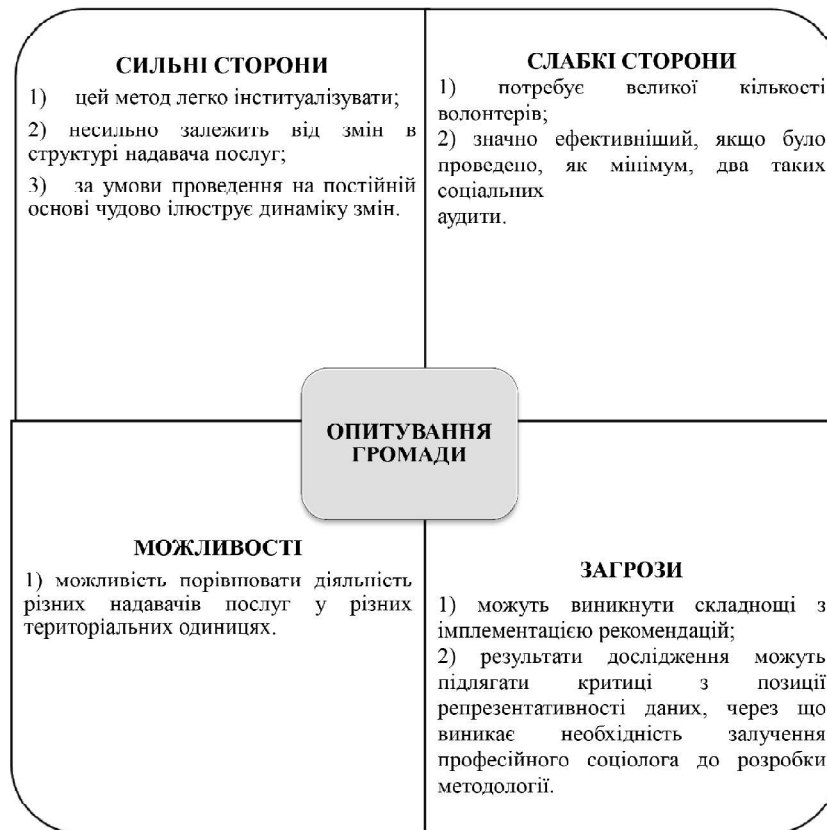
Метод оцінювання послуг громадою включає три ключові елементи:

- оцінка послуг з боку споживачів;
- оцінка якості послуг від постачальників;
- спільна зустріч для розробки плану дій щодо покращення надання послуг.

Оціночні картки громади є ефективними в наступних випадках:

- для оцінки якості надання послуг;
- для виявлення проблемних аспектів у наданні послуг;
- якщо постачальник послуг готовий до активної участі в соціальному аудиті;
- коли соціальний аудит охоплює невелику громаду (наприклад, лікарню або школу).

Оцінювання послуг громадою (Community Score Card) є потужним інструментом для моніторингу послуг, розширення можливостей громадян і підвищення підзвітності постачальників послуг. Цей процес дозволяє громадянам аналізувати медичні чи освітні послуги відповідно до своїх уявлень про якість. Громадяни можуть оцінювати послуги, надаючи зворотний зв'язок як позитивний, так і негативний. Співпраця між отримувачами і надавачами послуг сприяє покращенню якості послуг. Мета полягає в підвищенні якості, ефективності та підзвітності на рівні громади через двосторонню та постійну участь, що сприяє кращому розумінню та спільним діям для усунення проблем. Цей метод є ко-

Рис. 3. Swot-аналіз опитування громади

Джерело: узагальнено на основі джерела [10].

рисним як для громади, так і для установ, що надають послуги.

Метод передбачає оцінювання послуг, що надаються, як отримувачами послуг, так і їх надавачами. Хоча процес оцінювання може бути здійснений навіть на одній публічній зустрічі, однак ціль методу полягає не просто у створенні таблиць з оцінками послуг.

Основна мета — це ефективне використання задокументованого, сприйняття та налагодження зворотного зв'язку з громадою щодо якоїсь послуги задля її фактичного покращення.

З цієї причини реалізація оцінки не припиняється на створенні документа, який узагальнює уявлення користувачів та надавачів про послугу.

Натомість процес оцінювання включає чотири компоненти: документування вхідних показників щодо послуги; оцінка показників ефективності надання послуги (показники створюються громадою); оцінка надавачів послуг за розробленими спільнотою показниками ефективності; зустріч користувачів та надавачів для забезпечення відповідного зворотнього зв'язку та створення взаємоузгодженої програми покращення сервісу (Рис. 2).

Отже, метод оцінювання допомагає:

1. Визначити, як користувачі та постачальники послуг сприймають послуги.
2. Встановити механізм зворотного зв'язку між користувачами та постачальниками.
3. Забезпечити усвідомлене прийняття рішень та діалог між постачальниками послуг та користувачами.
4. Слідкувати за тим, щоб сервіси та програми покращувалися.

5. Порівнювати ефективність послуг у різних установах.

6. Звітувати про якість послуг до виконавчих органів чи органів місцевого самоврядування.

7. Посилювати розширення прав та можливостей громади та окремих громадян.

Метод оціночних карток може застосовуватися як частина системи моніторингу різних програм чи проєктів державними службами і неурядовими організаціями. Для оцінки змін потрібно провести як мінімум два кола оцінювання.

На Рис. 2 відображено сильні та слабкі сторони, загрози та можливості соціального аудиту у вигляді оцінювання дій громадою (суспільна оцінка). Метод оцінювання послуг громадою може бути актуальним для оцінки служб охорони здоров'я, шкіл, комунальних служб або навіть загальнодоступних схем стоків. Оціночні картки можуть використовуватися для оцінки послуг, що реалізуються державними, а також приватними постачальниками послуг, включаючи послуги, що надаються неурядовими організаціями (Рис. 3).

Метод учасницьких опитувань громади в соціальному аудиті полягає у проведенні опитувань для оцінки якості надання послуг або рідше — реалізації політики. Цей метод є особливо ефективним у таких випадках:

- для проведення соціального аудиту у великих громадах;
- для порівняння кількох територіальних одиниць;
- для оцінки великої кількості послуг, що надаються різними постачальниками;
- у випадку, якщо отримати активну підтримку від органів влади або надавачів послуг не вдалося.

Стейкхолдерами соціального аудиту, який передбачає опитування громади, є менеджери, соціологи, логісти, волонтери, а також особи, відповідальні за обробку даних і комунікацію [10].

Подальший соціальний аудит має також підтримувати розробку соціальних цілей і інституційної структури, що є основою для технологій, фінансованих через проекти, які сприяють досягненню економічних цілей. У процесі розробки структури важливо забезпечити рівність і зменшення бідності через розвиток. Залучення населення та громадські дії є ключовими для створення програм і прийняття рішень, а також повинні стати частиною загального розвитку. Соціальний аналіз також повинен перешкоджати негативним соціальним наслідкам економічного зростання, таким як погіршення екологічного середовища, зниження рівня життя або безробіття. Для прийняття рішень щодо реформ або соціальних програм необхідні економічні та фінансові аналізи, щоб оцінити витрати і розподіл ресурсів.

Залучення зацікавлених сторін на всіх етапах соціальної оцінки дозволяє не тільки зібрати їхні думки та оцінки щодо проєкту, але й оцінити ефективність заходів, запроваджених урядом, і розробити додаткові стратегії для пом'якшення можливих ризиків. У суспільстві, яке перебуває у стані змін, метод соціальної оцінки є ключовим інструментом для реалізації успішних реформ, що враховують різні погляди та підходи.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

SWOT-аналіз громадського контролю в порівнянні з іншими методами має свої переваги і недоліки. Однією з головних переваг є його простота та можливість проведення з невеликими витратами. Крім того, цей метод дозволяє систематизувати знання про внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на стратегічне планування. Важливою перевагою є можливість визначення конкурентних переваг підприємства та формування стратегічних пріоритетів, а також періодична діагностика ринку та ресурсів підприємства.

Проте є й недоліки SWOT-аналізу, які слід враховувати. По-перше, цей метод не дозволяє врахувати всі сили та слабкості, можливості та загрози, що існують. По-друге, суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища може вплинути на об'єктивність результатів. Нарешті, SWOT-аналіз погано адаптується до середовища, яке постійно змінюється, що ускладнює оцінку та прийняття стратегічних рішень.

Література:

1. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз — основа формування маркетингових стратегій: Навчальний посібник — 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 301 с.
2. Гриник О.І., Сисоєва І.М. Соціалізація підприємства як важіль інноваційного розвитку. Держава та регіони. 2020. № 5. URL: <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/archive?id=123>
3. Касьяненко Л.М. Правове регулювання фінансово-контрольних правовідносин. Вісник НТУУ "КПІ". Полі-

тологія. Соціологія. Право. 2018. Вип. 4 (40). С. 115—119.

4. Колісник А.С. Правове регулювання фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. Право та інновації. 2020. № 3 (31). С. 71—77.

5. Настенко М.О. Державний фінансовий контроль як засіб правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. № 6. Т. 2. С. 91—94.

6. Сисоєва І. М., Добіжа Н. В. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 11—18.

7. Сисоєва І. М. Контроль якості надання аудиторських послуг. Економіка та держава. 2021. № 1. С. 104—107. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.1.104.

8. Хомутенко А. В. Інституційні особливості громадського фінансового контролю в Україні. Економіка та держава. 2021. № 6. С. 4—8.

9. Etzioni A. The active society: A theory of societal and political processes. London: Collier-Macmillan, 1968. 698 p.

10. Сисоєва І. М. Організаційно-методологічне та інформаційне забезпечення соціального аудиту. Автореф. дисерт. докт. екон. наук, ЗУНУ. 2021. 43 с.

References:

1. Balabanova, L.V. (2005), SWOT-analiz — osnova formuvannia marketynhovykh stratehii [SWOT analysis is the basis for the formation of marketing strategies], Znannia, Kyiv, Ukraine.

2. Hrynyk, O.I. and Sysoieva, I.M. (2020), "Socialization of the enterprise as a lever of innovative development", Derzhava ta rehiony, vol. 5, available at: <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/archive?id=123> (Accessed 15 Aug 2024).

3. Kasianenko, L.M. (2018), "Legal regulation of financial and control legal relations", Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo, vol. 4 (40), pp. 115—119.

4. Kolisnyk, A.S. (2020), "Legal regulation of financial control over the activities of business entities", Pravo ta innovatsii, vol. 3 (31), pp. 71—77.

5. Nastenko, M.O. (2016), "State financial control as a means of legal regulation of business entities", Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii, vol. 6, no. 2, pp. 91—94.

6. Sysoieva, I. and Dobizha, N. (2021), "Peculiarities of public financial control in Ukraine", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 18, pp. 11—18.

7. Sysoieva, I. (2021), "Quality control of audit services provision", Ekonomika ta derzhava, vol. 1, pp. 104—107.

8. Khomutenko, A. and Khomutenko, V. (2021), "Institutional features the financial control of non-governmental organizations in Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. 6, pp. 4—8.

9. Etzioni, A. (1968), The active society: A theory of societal and political processes, Collier-Macmillan, London, UK.

10. Sysoieva, I.M. (2021), "Organizational, methodological and information provision of social audit", Abstract of Doctor dissertation, Economy, ZUNU, Ternopil', Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2024 р.